

FRÉTTABRÉF BSSL

EFNI BRÉFSINS:

Stofnun nýs rekstrarfélags í mjólkuriðnaði.....	1
Haustrfundir sauðfjárræktarinnar	1
DNA-greining hrossa	2
Hrossaskýrslur	2
Frá haustrfundi Hrossaræktarsamtaka Suðurlands	3
Fóðrun ungfálfa	4

Á DÖFINNI:

- 20. nóvember Síðasti skiladagur á forðagæslu- skýrslum til búfjár- eftirlitsmanna
- 22. og 23. nóvember Sauðfjár- ræktarfundir
- 8. desember Formannafundur BSSL Árhúsum, Hellu kl. 12

Haustrfundir sauðfjárræktarinnar

Búnaðarsambandið mun halda hina árlegu sauðfjárræktarfundir BSSL dagana 22. og 23. nóvember. Á fundunum verður farið yfir niðurstöður hrútasýninga haustsins og veittar viðurkenningar. Hrutakosti Sauðfjársæðingastöðvarinnar verður lýst og farið yfir stöðu stöðvarinnar.

Fundað verður á eftirtöldum stöðum:

- 22. nóvember
  - Smyrlabjörg kl. 13.30
  - Kirkjubæjarklaustur kl. 20.30.
- 23. nóvember
  - Þingborg kl. 13.30
  - Heimaland kl. 20.30

Kaffiveitingar í boði Áburðarverksmiðjunnar.

Stefnt verður að því að hafa hrútaskrá sauðfjársæðingastöðvanna tilbúna og verður henni þá dreift á fundunum. Einnig skal minnt á að hrútaskrána er og verður að finna á heimasíðu Búnaðarsambandsins.

Sauðfjárræktarráðunautar BSSL

Formannafundur Búnaðarsambands Suðurlands

Hinn árlegi formannafundur Búnaðarsambands Suðurlands með formönnum búnaðar- og búgreinafélaga á Suðurlandi verður haldinn 8. desember nk. í Árhúsum Hellu og hefst kl 12.00. Fundarefni er meðal annars starfsemi Búnaðarsambandsins auk annarra mála.

Stofnun nýs rekstrarfélags í mjólkuriðnaði samþykkt

Stofnun nýs rekstrarfélags í mjólkuriðnaði, Mjólkursamsölonnar ehf. var samþykkt á fulltrúaráðsfundi MS, sem haldinn var föstudaginn 3. nóvember, með 62 samhljóða atkvæðum. Í fulltrúaráði MS sitja 64 fulltrúar og voru tveir fulltrúar fjarstaddir. Í Morgunblaðinu þann 5. nóvember var haft var eftir Magnúsi H. Sigurðssyni, bónda í Birtingaholti og formanni stjórnar MS að það ríki einhugur meðal bænda að fara þessa leið. Endanlegur frágangur stofnunar rekstrarfélagsins verður í höndum stjórnar MS og er áætlað að formleg stofnun Mjólkursamsölonnar ehf. verði frágengin fyrir 23. nóvember nk. Reiknað er með að félagið taki til starfa um næstu áramót. Kosin verður fimm manna stjórn fyrir Mjólkursamsölonna ehf. fyrir 23. nóvember en í henni munu sitja þrjú fulltrúar MS, einn fulltrúi KS og einn fulltrúi Auðhumlu. Mjólkursamsalan ehf. mun sjá um alla móttöku, framleiðslu, þökkun, markaðssetningu og sölu og dreifingu mjólkurafurða fyrir MS, Norðurmjól og Osta- og smjörösluna

DNA-greining hrossa

Eins og sjálfsagt öllum hrossaræktendum er kunnugt um var á síðasta vetri gert verulegt átak í að DNA-greina hrossastofninn. Átakið var unnið í samvinnu Stofnverndar-sjóðs íslenska hestakynsins, líftæknifyrirtækisins Prokaria og búnaðarsambandanna í landinu. Búið er að greina 3.500 sýni. Á Suðurlandi voru tekin liðlega 1400 sýni, þar af voru 895 sýni úr sýndum hryssum sem fengið höfðu 7,50 í aðaleinkunn eða hærra. Niðurstöður úr þessum greiningum eru að skila sér inn í WorldFeng þessa dagana. Sönnun á ætterni byggist á því að foreldrar afkvæmis séu erfðagreind. Prokaria hefur ákveðið að bjóða sömu kjör á DNA-greiningum fram að áramótum. Það er því tilvalið að nýta sér þessi hagstæðu kjör og láta taka sýni úr þeim hryssum sem ekki var tekið úr sl. vetur og þeim folöldum sem

fæddust í ár. Tekið er við pöntunum hjá Búnaðarsambandi Suðurlands í síma 480 1800, einnig er hægt að senda tölvupóst á netföngin halla@bssl.is og petur@bssl.is. Sýnataka fer þannig fram að tekið er stroksýni úr nös sem er einföld og örugg aðferð. Einungis eru tekin sýni úr einstaklingsmerktum hrossum. Styrkurinn sem fékkst til greiningar á sýnum úr dæmdum hryssum er ekki lengur í boði.

Gjaldskráin er eftirfarandi:

- Tímagjald fyrir sýnatöku og frágang 3.000 kr./klst. + vsk.
- Komugjald 2.100 kr. + vsk.
- Greining á sýni 1.600 kr. + vsk.
- Sýnaglas 250 kr. + vsk.

Fagráð í hrossarækt hefur ákveðið að frá og með næsta hausti, þ.e. 2007, fáist eingöngu A-vottun á þau folöld sem hafa sannað ætterni með DNA-greiningu. Þetta er vissulega afgerandi breyting sem rétt er að ræktendur kynni sér vel. Fram að þessu hafa folöld fengið A-vottun ef skilað hefur verið inn fangvottorði, folaldaskýrslu og örmerkingu fyrir tilskilinn tíma. Það verður því einungis árgangurinn í ár sem getur fengið A-vottun eftir þeirri leið.

Halla Eygló Sveinsdóttir

Hrossaskýrslur

Þessa dagana eru Bændasamtök Íslands að senda út folalda- og afdrifaskýrslur fyrir árið 2006. Búnaðarsambandið sér um skráningu á öllum hrossaræktarskýrslum fyrir Bændasamtök Íslands þannig að ræktendum er bent á að senda skýrslurnar sem fyrst til Búnaðarsambandsins. Bændasamtökin stefna að því að koma skýrsluhaldinu á tölvutækt form næsta haust. Þeir sem vilja áfram fá skýrsluhaldið á pappírformi er bent á að fylla út eyðublaðið sem fylgir með skýrslunum og skila því inn um leið og skýrslunum. Þeir ræktendur sem verða varir við að örmerkingar hafa ekki skilað sér inn í WorldFeng ættu endilega að láta vita af því. Alltaf eru einhver örmerkingarvottorð það illa útfyllt að ekki reynist unnt að skrá þau inn og sitjum við því uppi með þau óskráð. Önnur atriði sem ræktendur mættu gjarnan hafa í huga þegar kemur að skýrsluskilum eru eftirfarandi:

- Eigendaskipti eru í ólagi. Mjög algengt er að skrifað sé inn á folalda- eða afdrifaskýrslu "hryssan hefur verið í minni eigu í nokkur ár viltu vinsamlegast færa hana yfir á mitt nafn". Eigendaskipti verða að berast skriflega frá þeim sem er skráður eigandi í WorldFeng - undirrituð af skráðum eiganda.
- Upplýsingar um fyljun skal skrá á fyljunarvottorð og þau verða að vera undirrituð af umsjónarmanni stóðhests, einnig verður að koma fram hvenær hryssan var hjá viðkomandi stóðhesti. Ef þessi atriði eru ekki í lagi er vottorðið ógilt.
- Á folaldaskýrslum er uppruni stóðhests oft ekki ljós heldur stendur eingöngu nafn stóðhestsins á skýrslunni t.d. Stjarni og ekki er nokkur leið að vita hvaða hest um ræðir.
- Á afdrifaskýrslum er hægt að hafa eigendaskipti en alltof oft vantar kennitölu kaupandans en hún verður að koma fram svo hægt sé að skrá nýjan eiganda. Ræktendum er einnig bent á að skrifa undir afdrifaskýrsluna hafi eigendaskipti átt sér stað.

Hafið þessi atriði endilega í huga við útfyllingu á skýrslunum þannig að þetta gangi allt sem auðveldast fyrir sig í skráningu. Að gefnu tilefni skal það tekið fram að hryssueigendur bera ábyrgð á því að fangvottorð skili sér. Í sumum tilvikum skila umsjónarmenn stóðhesta inn stóðhestaskýrslu en þeim ber ekki skylda til þess. Annað varðandi skýrsluhaldið sem rétt er að hafa nokkur orð um er afdrif fangs. Margir gera eingöngu grein fyrir hvað verður um fang ef folald fæðist. Það er hins vegar mikilvægt til að fá vitneskju um frjósemi að vita hvort hryssunni var haldið eða hún hafi verið geld. Endilega látið þessar upplýsingar koma fram.

Hægt er að fá aðstoð við að byrja á skýrsluhaldinu hjá Búnaðarsambandinu í síma 480 1800 eða á skrifstofunni. Einnig er sjálfsagt að aðstoða þá sem þegar eru þátttakendur í skýrsluhaldinu við að fylla út skýrslurnar.

Halla Eygló Sveinsdóttir

Frá haustfundi Hrossaræktarsamtaka Suðurlands

Haustfundur samtakanna fór fram 31. október sl. Sigurður Sæmundsson og Guðlaugur Antonsson voru með mjög áhugaverð erindi. Hér á eftir verður reynt að greina frá því helsta.

Fram kom í erindi Sigurðar að þau Lisbeth hefðu selt Holtsmúla en haldið eftir 400 ha landi úr Köldukinn sem þau áttu fyrir. Þar ætla þau að byggja upp úrvalsstöðu. Hann taldi það nauðsynlegt fyrir þá sem ætla að lifa af hrossabúskap að reyna að sinna sem flestu s.s. ræktun, tamningu, sölu, kennslu og þjálfun. Þegar verið er að selja dýr keppnishross verður þjónustan að vera mjög góð. Sigurður sagðist mjög stoltur af WorldFeng og kynbótamatinu. Þarna hefði íslensk hrossarækt algjöra sérstöðu, hægt væri að fylgjast með kynbótasýningum um allan heim. Sýningarhaldið ætti alltaf að vera í sífelltri endurskoðun. Greinilegt á síðustu landsmótum að það er að skila heilmiklu en gæti það skilað meiru? Það væri nauðsynlegt öllum ræktendum að taka þátt í sýningarhaldinu og vera með sem mest af sýndum hryssum í ræktuninni. Í dag er mikil eftirspurn eftir vel ættuðum trippum. Hryssurnar þurfa því að vera vel ættaðar og hátt dæmdar. Vægi á einstökum eiginleikum þarf að skoða, hann teldi t.d. að vægi á vilja og geðslagi væri of hátt.

Í markaðsmálum er nauðsynlegt að fylgjast vel með. Umræðan um sumarexemið er víða notað gegn okkur. Svíar munu t.d. ætla sér inn á Evrópumarkað með þann áróður að ekki sé þorandi að kaupa hesta frá Íslandi. Hross þaðan fá öll sumarexem. Það er ekki nóg að setja peninga í rannsóknir heldur þurfa Íslendingar að koma með fræðsluefni um það hvernig má forðast og meðhöndla sumarexem. Heimasíða sem haldið væri út af Íslendingum þar sem mætti leita sér að upplýsingum um sumarexem væri t.d. mjög til bóta. Umræðan á að koma frá Íslandi því víða eru miklar ranghugmyndir um sumarexemið.

Íslendingar þurfa að markaðsetja sig sem ræktendur. Sáum það á LM2006 að við erum bestir en það er ekki nóg að vera bestur, við verðum að láta aðra vita af því. Landsmótin eru markaðsgluggi sem við þurfum að nýta okkur sem best. Ræktendur þurfa að vinna saman.

Guðlaugur Antonsson kom víða við í sínu erindi og er hér getið um það helsta:

Skýrsluhaldið

Þáttakendur í skýrsluhaldi eru 3500 og um 90% ásettra folalda eru skráð í WF. Ásett folöld á landinu öllu 2005 voru 5138 en voru 4684 árið 2004. Greinilegt að ásetningur er að aukast. Sem fyrr eru folöldin flest á Suðurlandi eða 47% (voru 44% 2004). Eins og fram hefur komið í bréfi til skýrsluhaldara er stefnt að því að minnka pappírinn. Nú í haust er ekki send út yfirlitsskýrsla með kynbótamatinu enda auðvelt að nálgast þær upplýsingar í WorldFeng. Næsta haust er stefnt að því að minnka pappírinn enn frekar og koma því sem mest á tölvutækt form. Fagræð hefur ákveðið að frá og með næsta hausti, þ.e. 2007, fáist eingöngu A-vottun á þau folöld sem hafa

sannað ætterni með DNA-greiningu. Þetta er vissulega afgerandi breyting sem rétt er að ræktendur kynni sér sem best. Fram að þessu hafa folöld fengið A-vottun ef skilað hefur verið inn fangvottorði, folaldaskýrslu og örmerkingu fyrir ákveðinn tíma. Það verður því einungis árgangurinn í ár sem getur fengið A-vottun eftir þeirri leið.

Kynbótasýningar

LM 2006. Hátíð frá Úlfsstöðum, knapi Erlingur Erlingsson
Ljósmynd: Halla Eygló Sveinsdóttir

Helsta breytingin þar í ár var að einum flokki var bætt við hjá stóðhestunum þ.e. 6. vetra. Þátttaka var góð og voru felldir 1615 dómar í allt sem er heldur minna en árið 2004 sem einnig var landmótsár. Hrossin sem hlutu dóm voru 1234 þannig endursýningar voru 28% ef landsmótið er haft með, annars 17%. Dreifing á aðaleinkunn fyrir byggingu var þannig að mestur fjöldi er á bilinu 7,90-7,99. Meiri dreifing er á aðaleinkunn fyrir hæfileika en þar liggja flestar einkunnir á bilinu 7,60-7,69.

Á síðsumarsýningunni á Gaddstaðafloötum var prófað að vera með tvær dómnefndir að störfum í einu og gekk það ljómandi vel. Dæmd voru 60 hross á dag í stað 40 áður. Á fundi fagræðs í hrossarækt í október sl. var ákveðið að stefna að því að vera með tvær dómnefndir að störfum í einu á vorsýningunni á Gaddstaðafloötum næsta vor og dæma 72 hross á dag, s.s. 6 holl á dag.

Lágmörkum inn á LM2006 náðu 247 hross en á mótið mættu 197. Af þessum 197 lækkuðu 102 eða 51,8% en 91 hross hækkuðu eða 46,2%. Fjögur hross stóðu í stað eða 2%. Afkvæmasýningar hryssna á landsmótum verða aflagðar, enda hafa þær lítið ræktunargildi. Hryssur sem hljóta heiðursverðlaun fyrir afkvæmi verða verðlaunaðar á hrossaræktarráðstefnu á haustin framvegis. Ný lágmörk kynbótamats varðandi afkvæmasýningar á stóðhestum hafa verið ákveðin sem hér segir: Til heiðursverðlauna 118 (áður 116) sami fjöldi afkvæma eða 50. Til I. verðlauna miðað við 15 afkvæmi 118 (áður 116) og miðað við 30 afkvæmi 113 (áður 111). Smávægileg breyting var gerð á útreikningum á kynbótamatinu. Þannig er að hæsti dómur á hrossi var notaður við útreikninga á kynbótamatinu en ekki sá dómur sem gaf hæst kynbótamat. Nú hefur þessu verið breytt þannig að sá dómur sem kemur hrossinu best er notaður en það þarf

ekki endilega að vera hæsti dómurinn því aldur hefur áhrif. Framkvæmdar voru 400 skoðanir á eistnum og reyndust 10 hestar hafa alvarlega galla (eineistni, mikill stærðarmunur, bæði eistu snéru öfugt). Þessar upplýsingar hafa þegar verið skráðar í WF. Varðandi spattmyndatökurnar hefur framkvæmdin á því gengið nokkuð vel þó sumir dýralæknar hafi skilað myndum seint inn. Það hefur því verið ákveðið að frá og með árinu 2007 verði reglan sú að hestar fá ekki dóm nema lesið hafi verið úr myndunum og niðurstöður skráðar í WF. Þetta þýðir að nú dugir ekki að framvísa vottorði um að búið sé að taka mynd af hestinum. Ræktendur ættu því að hugsa fyrir því í tíma að láta mynda hestana. Varðandi blóðsýnin var ákveðið að léttu kröfur þar þannig að árið 2007 verður þess ekki krafist að tekið sé blóð úr yngri hestum en 5 vetra. Austfirðingar ætla að halda fjórðungsmót næsta sumar á lðavöllum á Héraði og hafa boðið Eyfirðingum og Þingeyingum til þátttöku í kynbótasýningum sem og öðru.

DNA-greining

Alls voru 3177 stroksýni send til Prokaria í greiningu, auk þess voru send blóðsýni úr 171 eldri stóðhestum sem geymd voru á Keldum og 200 blóðsýni úr stóðhestum sem komu til dóms á árinu. Sama verð verður á greiningum hjá Prokaria til áramóta og eru ræktendur hvattir til að nota sér það.

Frjósemi

Varðandi þau mál hefur lítið þokast á árinu. Fagråd í samvinnu við nokkra dýralækna setti upp verkefni þar sem átti að velja nokkra hesta með lélega frjósemi og nokkra góða. Bréf var sent út til 238 stóðhæsteigenda og hefur aðeins einn þeirra svarað. Stofnverndarsjóður ákvað í fyrri að láta 3 milljónir í verkefnið en ljóst er að þetta verkefni stendur og fellur með þátttöku stóðhæsteiganda.

Fóðrun ungfálfa

Það er kunn staðreynd að á fyrstu mánuðunum er vaxtarhraði kálfa mestur. Þau atriði sem skipta mestu máli varðandi vaxtarhraðann er rýmið sem kálfurinn fær og fóðrun hans.

- Rými. Of algengt er að ungfálfum sé ætlað of lítið rými. Séu ungfálfar hafðir í einstaklingsstíum er lágmark að hver stía sé 1,2 m² að innanmáli. Þessi stærð á stíu dugar að hámarki til 3ja mánaða aldurs. Gripir í hópstíu á rimlum þurfa sama rými og síst minna ef þeir eru á hálmi! Of mikil þrengsli minnka hreyfigetu kálfa, fóðurnýtingu og þar með vaxtargetu, auk þess að skapa leiða. Miklu skiptir að umhverfi kálfanna sé þurrt og loftgott.
- Vatn í fóðri ungfálfa. Kálfar eiga frá fyrsta degi að hafa aðgengi að fersku vatni. Drykkjarventlar gefa ferskara vatn en brynningarkollur. Gæta þarf að því að ventlarnir séu af réttri stærð og í réttri hæð fyrir kálfana.
- Mjólk í fóðri ungfálfa. Broddmjólk er kálfum lífsnauðsynleg þar sem ólíkt flestum öðrum spendýrum taka

Af vettvangi FEIF

Þar var samþykkt að leyfa allt að 23 mm breiðar skeifur. Hófar megi vera allt að 10 sm langir séu hrossin 145 sm eða hærri. Undirstrikað að skeifur skuli jafn breiðar að framan og aftan. Stóðhestar fæddir 2006 hafi DNA-greiningu.

Landsþing LH

LH vill fá fulltrúa inn í fagråd í hrossarækt. Til þess að svo geti orðið verður að breyta búnaðarlögum en einungis starfandi bændur geta setið í fagráði. Það er hins vegar þannig í dag að allir fulltrúar í fagråd eru í LH í gegnum sín hestamannafélög.

Vægistuðlar

Nokkur umræða hefur verið um það að undanfögnu í hestatímaritum hvort ekki væri ástæða til að breyta vægi á einstaka eiginleikum í kynbótadómum. Sumir vilja jafna vægi á byggingar- og hæfileikaeinkunn. Trúlega yrði þungur róður að breyta því. Hugsanlega er ástæða til að gefa sérstaka einkunn fyrir hægt tölt og hægt stökk sem fengi þá eitthvert vægi. Hvað varðar vilja- og geðslagseinkunn finnst mörgum vægi á þeim eiginleika of hátt þar sem erfitt sé að dæma hann. Bent hefur verið á að vægi á fegurð í reið sé of hátt þar sem þegar sé búið að gefa einkunn fyrir þennan eiginleika, þegar gefin sé einkunn fyrir gangtegundir. Aðrir hafa bent á að rétt sé að hækka vægi á feti. Nauðsynlegt er að ræktendur velti þessu fyrir sér og umræður eigi sér stað um þetta mál. Margt fleira kemur fram í fundargerð haustfundar sem birt er á slóðinni www.bssl.is. Endilega kynnið ykkur hana.

Halla Eygló Sveinsdóttir

kálfar upp mótefni gegn sjúkdómum úr broddmjólkinni en ekki gegnum fylgju. Þetta vita bændur og virða í öllum tilvikum. Þá er kálfum alltaf gefin einhver mjólk eða mjólkurduft. Flestir eru að gefa mjólk til u.þ.b. 3ja mánaða aldurs en einnig þekkist að kálfar séu að fá mjólk til 5, jafnvel 6 mánaða aldurs. Í raun er betra fyrir kálfana sjálfa, að þeir hætti á mjólk við 2ja mánaða aldur enda hafi þeir haft og munu áfram hafa gott aðgengi að próteinríku kjarnfóðri, helst af öllu ungfálfaköggjum.

- Bygg í fóðri ungfálfa. Ungkálfar hafa ekkert með súrsað eða própíónsýrt bygg að gera. Í kálfaköggjum er fullnægjandi magn af orku í formi byggs og maís en auk þess töluvert af fiskimjöli og sojamjöli sem próteingjafa. Kálfar á fyrstu vikum og mánuðum ævinnar þurfa fyrst og fremst prótein - ekki orku. Prótein er byggingarefni vöðva og því skal gefa kálfum próteinríkt kjarnfóður eins og áður segir.
- Hey í fóðri ungfálfa. Ungkálfar nýta sér ekki hey að neinu gagni fyrir en þeir eru orðnir um mánaðargamlir. Frjáls aðgangur að kjarnfóðri frá fyrstu dögum ævinnar eykur vöxt vambar- og þarmatota og flýtir fyrir möguleikum kálfsins á að nýta heyfóður. Velja skal handa kálfum þurrlegt og gott hey, ekki of gróft.

Jóhannes Hr. Símonarson, Runólfur Sigursveinsson